

Pöytäkirja

3.11.2022

VN/9187/2021

Kuluttajaturvallisuusasiain neuvottelukunnan kokous 2/2022, teemana talous, Tuotteet ja Palvelut

Aika Torstai 3.11.2022 klo 14–16

Paikka nh Sederholm, Aleksanterinkatu 4–10, Helsinki sekä Teams-kokous

Läsnä Mikko Holm, TEM (puheenjohtaja)
 Tuiri Kerttula, Tukes
 Antti Karppinen, SFS
 Hanna Kettunen, THL
 Hannu Rantanen, Varsinais-Suomen pelastuslaitos
 Ilpo Johansson, SUH ry
 Jaakko Kuustonen, Tukes
 Jaana Rajakko, SM
 Janne Niemelä, Tukes
 Jenni Mutka, Tukes (sihteeri)
 Jonna Neffling, Suomen Tulli
 Juho Mäki-Lohiluoma, EK
 Jukka Ropponen, Tuote- ja palvelukauppayhdistys Etu ry
 Jussi Poutanen, STM
 Kai Valonen, Otkes
 Kaisa Mäntynen, Suomen kuntaliitto ry
 Karoliina Katila, Suomen Yrittäjät
 Kimmo Ilonen, Valvira
 Kristiina Roivainen, Traficom
 Merja Söderström, PTY
 Mervi Murtonen, Tukes
 Miia Merisalo, TEM
 Miina Ojajarvi, KKV
 Petri Mero, Finanssiala ry
 Petteri Repo, Kuluttajatutkimuskeskus
 Pirjo Sainio, Tullilaboratorio
 Raisa harju, Keskuskauppakamari
 Saana Seppänen, Traficom
 Sakari Kokkonen, Metsähallitus
 Sanna Kyyrä, TEM
 Satu Nissi-Rantakömi, SOK
 Terhi Kuljukka-Rabb, Kaupan liitto ry

1 Kokouksen avaus

Puheenjohtaja avasi kokouksen klo 14 ja toivotti kaikki tervetulleiksi.

2 Asialistan hyväksyminen

Asialista hyväksyttiin.

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Työ- ja elinkeinoministeriö

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Puhelin
Telefon
Telephone

Faksi
Fax
Fax

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

PL 32
00023 Valtioneuvosto

Aleksanterinkatu 4
Helsinki

0295 16001
+358 295 16001

09 1606 2160
+358 9 1606 2160

kirjaamo.tem@gov.fi
www.tem.fi

3 Edellisen kokouksen pöytäkirjan vahvistaminen ja julkaisulupa

Järjestäytymiskokouksen 3.6.2022 pöytäkirja vahvistettiin.

Puheenjohtaja Mikko Holm (TEM) muistutti, että pöytäkirjat julkaistaan neuvottelukunnan hankeikkunassa (<https://tem.fi/hanke?tunnus=TEM033:00/2022>) ja ovat siellä julkisia.

Lisäksi puheenjohtaja kertoi, että neuvottelukunnan toimintasuunnitelma on valmisteilla ja vahvistetaan seuraavassa kokouksessa.

Jaakko Kuustonen (Tukes) kertoi, että Tuotteet-ryhmän ensi vuoden ensimmäisen kokouksen teemana on tiedon hyödyntäminen, ja siihen otetaan mielellään vastaan palautetta ja kommentteja.

4 Vakioaiheet

4.1. Tuote- ja palveluvalvonnan ajankohtaiset asiat (Tukes)

Tuiri Kerttula (Tukes) kertoi Tukesin ajankohtaisista laajemmista asioista. Valmisteilla olevassa Tukesin uudessa strategiassa kaudelle 2023–2027 turvallisuus, tieto ja innovatiivisuus on nostettu keskiöön, ja tavoitteena on ketterä ja tarpeen mukaan muuttuva strategia. Strategisia valintoja ovat tiedon käyttäminen vaikuttavuuden kasvattamiseen, vastuullisen toiminnan edistäminen, asiakaslähtöisyys, valmentavuus sekä yhdessä ja ammattitaidolla tekeminen.

Tuotevalvonnassa huomioidaan Suomen kansallinen markkinavalvontastrategia, joka on keskeinen työkalu ja jossa nostetut strategiset valinnat sopivat hyvin myös Tukesin tuotevalvontaan: valvontaa kohdennetaan riskiperusteisesti, viestintä tehokkaaksi välineeksi sekä kehitetään ja uudistetaan valvontaprosesseja.

Tukesin ensi vuoden prioriteettihanke markkinavalvonta-alusta Manta on kehitteillä ja sinne on tarkoitus kerätä jatkossa kaikki markkinavalvontatieto. Lisäksi Tunnen tuotteiden -oppimisympäristön ulkoasua uudistetaan. Molempien järjestelmien laajentamisesta muihin viranomaisiin keskustellaan. Valvonnan digitalisointi on nostettu Tukesissa korkealle: vaarallisetuotteet.fi:ssä julkaistaan tuotteita, joihin on kohdistettu viranomaisten valvontatoimia tai yritysten vapaaehtoisia toimia. Pää tavoite on, että kaikki viranomaiset voisivat tulevaisuudessa julkaista täällä.

Jaakko Kuustonen (Tukes) kertoi Tukesin kuluttajatuotteet-ryhmän ajankohtaisista asioista. Sähkön hinnannousulta ei voida sulkea silmiä. Tukesin asiantuntijat ovat seuranneet verkkokauppojen trendejä ja pohtineet trendaavien tuotteiden käyttöä muuhun tarkoitukseen kuin mihin tarkoitettu. Ensi vuoden valvontakohteiksi on pohdittu aggregaatteja, klapi-koneita, ulkotulvia sekä kynttilöitä. Talvirenkaiden vaihdossa tunkin huolimaton käyttö saattaa johtaa vaaratilanteeseen, jos alusta ei ole riittävän vakaa. Tunkit ovat Tukesissa jatkuvasti valvonnassa silmäilyn alla riippumatta tunkin tyypistä, koska niissä on ollut haasteita dynaamisissa ja staattisissa testeissä.

Keskusteltiin tunkkionnettomuuksista. Tukesissa ei ole sellaisenaan hyödynnettävänä tai keskitettyä rekisteriä onnettomuuksista, mutta aina tapaturmien kohdalla kysytään onnettomuustietoja poliisilta. Tilannetta seurataan. Ottaa voi ottaa tunkkionnettomuudet myös tarkasteluun, jos on tarpeen.

Jaakko Kuustonen kertoi lisäksi, että Traficom selvittää lelujen kyberturvallisuutta osana joulun suosikkilelujen turvallisuutta selvittävässä Tukesin markkinavalvontaprojektissa. Selvityksen tuloksista odotetaan mielenkiintoisia, ja koko projektin tulosten tiedotustilaisuus järjestetään museo Leikissä 14.12., ja tulosten julkaisun ympärillä tehdään somevaikuttajayhteistyötä. Lisäksi Euroopan komission järjestämän IPS weekin (tuoteturvallisuusviikon) ilmoittautuminen on umpeutumassa. Lisätietoa: https://ec.europa.eu/info/events/international-product-safety-week-2022-nov-15_en

Keskusteltiin digiulottuvuuden tuotteiden riskeistä ja niihin tarttumisesta. Tällä hetkellä tehtävä digisääntely on vaikeaa valmistella, koska sen pitää olla riittävän kattavaa ja tehokasta.

Saara Seppänen (Traficom) kertoi, että radiolaitedirektiivin (2014/53/EU) tietoturvaluusvaatimukset ja ehdotetun kyberkestävyysasetuksen (Cyber Resilience Act, CRA, COM(2022) 454 final) sisältö on tarkastelussa, ja Traficomisakin ollaan uuden ääressä. Traficom piti tietoturvamerkkiseminaarin nyt syksyllä: <https://www.kyberturvallisuuskeskus.fi/fi/ajankohtaisia/tietoturva-2022-seminaari>

Mervi Murtonen (Tukes) kertoi Tukesin kuluttajapalvelut-ryhmän ajankohtaisista asioista. Tukesin verkkosivuille valmistellaan teemasivua energiakriisistä, koska energiansäästö ei saa aiheuttaa vaaraa. Yleisen tuoteturvallisuusdirektiivin (GPSD) uudistus edellyttää kuluttajaturvallisuuslakiin muutoksia. Kuluttajapalvelut-ryhmä on keskustellut TEM:n kanssa havainnoistaan kuluttajaturvallisuuslakiin liittyvistä palveluja koskevan sääntelyn uudistustarpeista. Haasteena on muun muassa lain soveltamiskysymykset eri sektoreilla. Tukesin laatimassa palveluvalvonnan pitkän tähtäimen valvontasuunnitelmassa käsitellään muun muassa tiedolla johtamista ja riskiperusteisuutta (valvontaa korkeariskisempiin kohteisiin, matalan riskin palveluissa esimerkiksi neuvontaa). Ryhmä on valvonut rallisarjoja (noin 20 tapahtumaa), ja kerännyt kattavaa kuva puutteista ja kehityskohteista. Yhteistyö poliisin kanssa on toimivaa.

4.2. Tuoteturvallisuudirektiivin uudistuksen tilanne (TEM)

Miia Merisalo (TEM) esitteli yleiskatsauksen tuoteturvallisuudirektiivin (GPSD) uudistamisesta ja kertoi lyhyesti yleisen tuoteturvallisuusasetuksen (GPSR) rakenteesta, keskeisistä kysymyksistä, ajankohtaisesta neuvottelutilanteesta sekä alustavasti tunnistetuista kansallisista täytäntöönpanotarpeista.

Yleinen tuoteturvallisuusasetus (GPSR) korvaa GPSD:n, joka on saatettu Suomessa voimaan kuluttajaturvallisuuslailla. Muutospaineita ovat aiheuttaneet esimerkiksi teknologinen kehitys ja verkkomyyntien kasvu sekä tarve yhdenmukaistaa sääntelyä harmonisoidulla ja harmonisoimattomalla tuotesektorilla. GPSR toimii turvaverkkosääntelynä tilanteissa, joissa muuta tuotteiden turvallisuutta koskevaa sääntelyä ei ole annettu.

Keskusteltiin asetusehdotuksesta ja Suomen kansallisen kannan yhteensovittamisesta. Neuvottelukunnan jäsenet kannattivat asetusehdotusta. Kaupan liitto on mukana sidosryhmäverkostossa, ja kommentoinut tarkastikin. Kaupan liitto toivoo, että neuvosto pitää kiinni tasapainoisesta linjauksesta ja että asetuksesta olisi tulossa samansuuntainen EU:n markkina- ja valvonta-asetuksen kanssa. Trilogivaihe nähdään tärkeänä.

Tukes on erityisen tyytyväinen palautusmenettelykäytäntöön, mutta kantaa huolta parlamentin ehdotuksesta muuttaa varovaisuusperiaatteen luonnetta.

KKV:ssä on pohdittu, mitä DSA tarkoittaa kuluttajaturvallisuuslainsäädännön yhteydessä, ja toivotaan, ettei GPSR:ssä anneta ristiriitaisia lainsäädäntöjä.

Esiin nostettiin kysymys koskien käytetyn tavaran kauppaa ja sen huomioimista GPSR:ssä. Todettiin, että on tärkeää huomioida ekosunnittelu ja rakennussääntelyn uudistukset, joiden yhteydessä tuotteiden uudelleenkäyttö keskusteluissa.

Keskusteltiin myös yleisesti EU:n säädösvalmistelusta. Nopea valmistelutahti asettaa haasteita niin viranomaisille kuin yrityksillekin. Seuraavalta komissiolta toivottaisiin lainsäädännön laadun varmistamista ja työrauhaa annettujen säädösten täytäntöönpanoon ja soveltamiseen.

Puheenjohtaja kommentoi, että ministeriöissä jaetaan huoli tahdin kehityksestä, joka asettaa vaikeita haasteita kokonaisuuden hallinnalle.

4.3. Jäsenistön ajankohtaiset asiat

Jäsenistöstä ei noussut ajankohtaisia asioita tässä kokouksessa, mutta puheenjohtaja totesi, että aihe pidetään vakioaiheena ja asioita voi tuoda myös etukäteen tiedoksi.

5 Alustus taloustilanteen vaikutuksista tuotteiden ja palveluiden käyttöön ja turvallisuuteen (tutkimusjohtaja Päivi Timonen, Kuluttajatutkimuskeskus)

Energian hinnan kasvu ja hintavaihtelut sekä korkotason nousu ovat huomattavia. Korot ovat olleet hyvin matalalla pitkään.

Kuluttajien kriisitietoisuus on kasvanut. Sota Euroopassa vaikuttaa. Luottamusindikaattori on mittaushistorian (vuodesta 1995) alhaisin. Synkkä mieli vähentää kulutusta ja saa lykkäämään hankintoja, kuten asunnon tai uusien tuotteiden ostamista. Kulutus sakkaa. Kolme neljästä suomalaisesta säästää kulutuksesta, kuten elintarvikkeista, asumisesta ja palveluista. Varastoja on käytetty ja kulutettu loppuun, tehdään radikaaleja uudistuksia kotitalouteen.

EK:n suhdannebarometrissa kysytty yritysjohtolta tuotannon ja myyntien esteistä, ja vastauksissa korostuu riittämättömän kysyntä tärkeimpänä tuotannon esteenä, mutta sitten on myös toimialoja (esimerkiksi viestintä, rahoitus ja vakuutus), joilla vaikutus ei näy niin vahvana.

Tapa nähdä talous on hyvin jakautunut tällä hetkellä, ja erilaiset kuluttajaryhmät korostuvat. Kaukolämmön alueella asuvat eivät koe voivansa vaikuttaa paljon. Vakuusarvoltaan huonommaksi luokiteltujen asuntojen/talojen myynti vaikeutuu. Hyvien kulkuyhteyksien äärellä säästäminen ei korostu niin tärkeäksi. Ihmisten eriarvoistuminen korostuu ja epätasa-arvon ja epäreilouden kokeminen kasvaa, mikä voi johtaa epävakauteen yhteiskunnassa. Tällaiset asiat tulevat harvoin esiin tällaisessa mittakaavassa.

Puheenjohtaja kiitti alustuksesta. Aihe on kuluttajan ja kuluttajakäyttäytymisen näkökulmasta haasteellinen, ja alustus on hyvä pohja nyt käytävälle keskustelulle ja näkemyksille. Asiassa nousee esiin erilaisia riskejä (esimerkiksi palvelujen supistuminen) ja taloustilanne on turvallisuudenkin kannalta oleellinen.

Keskusteltiin talouden tilanteen vaikutuksesta neuvottelukunnan jäsenistön toimialoilla ja miten se näkyy kuluttajakäyttäytymisessä sekä yhteiskunnassa. Kotitalouksien rakenne (esimerkiksi yksinasuvat ja vanhukset) muuttaa rahankäytön rakennetta. Kaupan alan yritykset ovat kertoneet, että kulutusta on vähennetty ja kuluttajat säästävät. Kaikki asiakkaat eivät ole palanneet COVID:n jälkeen, ja kustannukset ovat nousseet. Tämä on vaikea yhdistelmä. Yritykset ovat lähteneet omiin säästötoimiin, kuten siirtyneet käyttämään yösähköä, ja on myös pohdittu suunniteltuja sähkökatkoja. Sähkökatkojen ja säästötoimien kohdalla keskustelua ovat herättäneet myös paloturvallisuus, maksukorttien käytettävyys, kulku liiketiloissa (esim. hissi). Suurimpana huolena on turvallisuuden vaarantuminen säästötoimien vuoksi. Säästötoimet on tehtävä turvallisesti.

ETU ry:n tutkimuksen mukaan investoinnit ovat jäissä (40 % laittanut hanat kiinni), koska kulutuskysyntä on laskenut myymälöissä. Vuokratiloissa toimivat myymälät sinnittelevät, mutta negatiivisia vaikutuksia saatetaan kohta nähdä.

Lisätietoa: <https://www.etu.fi/media/tilastot-ja-tutkimukset/taloustutkimus-erikoiskauppatutkimus-tiivistelma-5.10.2022.pdf>

Aiheen tiimoilta keskusteltiin myös viestinnän kärjistä. Viestinnässä on vaarana, että osa ihmisistä suunnittelee lopettavansa kaiken energiankäytön, mutta osaa kriisi ei heilauta lainkaan. Taloustilanteessa korostuu kollektiivinen hätä, koska talous on hyvin kollektiivinen asia. Ehdotettiin positiivisempaa viestintää selviämiskokemusten kautta. Hirmuisen säästämisen sijaan ajattelua olisi hyvä siirtää kohti mahdollisesti tulossa olevaa ylitarjonnan tilannetta.

COVID on herkistänyt kuuntelemaan, mitä yhteiskunnassa tapahtuu. Pandemian myötä tehtiin valtava loikka etätö- hön ja muihin käytäntöihin. COVID:sta opittuna olisi hyvä huolehtia, että johtamiskuvio olisi kunnossa ja että olisi joku taho, jolla on kaikki näkökulmat hallussa ja viestintä olisi samansuuntaista.

Valvira esitti huolen sähkönsäästöistä kiinteistöjen ilmanvaihdoissa ja vesijärjestelmien lämmityksessä, jossa riskinä on vedessä esiintyvän legionella-bakteerin lisääntyminen sopivassa lämpötilassa (ei lisäännä liian kylmässä tai kuumassa). Tämä saattaa toteutua esimerkiksi harvasti käytettävissä tiloissa. Valviran nettisivuilla on lisätietoa aiheesta: <https://www.valvira.fi/-/kiinteiston-omistajan-on-otettava-huomioon-legionellabakteerin-riski-energiansaastossa-muistettava-mallillisuus>

PTY on jo miettinyt poikkeustilanteita, sillä niitä varten olisi hyvä olla suunnitelmat, ja siksi PTY on laatinut Huolto- varmuuskeskuksen kanssa myymälöille toimintaohjeen sähkökatkoksen varalta: <https://www.pty.fi/wp-content/uploads/2021/10/Paivittaistavarakaupan-myymalat-toimintaohje-sahkokatkostilanteessa-2021.pdf>

Puheenjohtaja summasi, että tässä on ehkä kyse talouden realiteettien, turvallisuuden ja turvallisuuteen varautumisen välimaastosta, jossa erilaiset intressit kamppailevat.

6 Muut asiat

Mervi Murtonen (Tukes) kertoi neuvottelukunnan Tiimeri-työtilasta. Jos rekisteröitymisessä ongelmia, kannattaa ottaa yhteyttä Tukeisiin.

7 Seuraava kokous

Seuraavat kokoukset on suunniteltu seuraavasti:

- Tuotteet-teeman kokous helmikuussa 2023 aiheena tiedon hyödyntäminen
- Palvelut-teeman kokous huhtikuussa 2023 aiheena palveluvalvonnan suuntaaminen tieto- ja riskiperusteisesti

8 Kokouksen päättäminen

Kokous päättyi klo 15.59.

Liitteet Tukesin esitys ajankohtaisista tuote- ja palveluvalvonnan asioista
TEM:n esitys yleisen tuoteturvallisuusdirektiivin uudistamisesta

Kuluttajatutkimuskeskuksen esitys taloustilanteen vaikutuksista tuotteiden ja palveluiden käyttöön ja turvallisuuteen

Jakelu Kuluttajaturvallisuusasiain neuvottelukunnan jäsenet ja varajäsenet

Tiedoksi -